

# Přílohy

## Příloha č. 1: Přepis rozhovoru s respondentem R1

Jak dlouho pracuješ ve školství a jak dlouho pracuješ jako třídní učitelka?

23 let pracuji ve školství a jako třídní učitelka pracuji 22 let.

1. Setkala ses v průběhu studia na vysoké škole s problematikou prevence rizikového chování?

Já mám vlastně vystudovanou etopedii, speciální pedagogiku se zaměřením na etopedii. Ale s předmětem, který by se přímo zaměřoval na prevenci, jsem se tenkrát ve škole nesetkala. Ale nějaké poruchy chování tam určitě byly. Ale spíše jsem se s prevencí setkala až v praxi, když jsem hlavně začala dělat i toho metodika prevence.

2. V jakých oblastech primární prevence by ses potřebovala vzdělávat?

Myslím, že se u nás na škole se řeší problémy v různých oblastech. Ale já sama za sebe nemám potřebu se více vzdělávat. Jako metodik prevence mám docela přehled a zatím nepřišlo nic, co bych neuměla vyřešit nebo bych měla pocit, že potřebuji více informací. Jediný, co mě napadá je ta nová oblast kyberprostoru a sociálních sítí. Tam vím, že mám určitě rezervy, protože patřím ke starším ročníkům. Ale určitě mám v plánu nějaký ten preventivní program pro děti na tuto oblast zaměřit.

3. Jaké máš zkušenosti s primární prevencí na základní škole?

Jako metodik prevence mám veliké zkušenosti s primární prevencí. Je pravda, že se ta situace hodně změnila postupem let. Když jsem jako metodik prevence začínala, tak byl minimální preventivní program o pár větách. Byly to aktivity k rozvoji dětí a nebyly to cílené programy. Teď poslední roky to jsou cílené programy a je spousta organizací, které provádějí preventivní programy a je důležité i těžké najít smysluplné preventivní programy, které dětem sedí na míru. Jsou programy, které jsou perfektní. Hlavně na prvním stupni volíme programy, co rozvíjejí osobnostní projevy, vztahové věci, kouření, alkohol. Aby o těch drogách měli už žáci povědomí, aby věděli, jak se tomu vyhnout a odmítnout.

Určitě se to změnilo v tom, že se o prevenci více mluví a pojmenovávají se ty jevy...

Určitě. Přesně tak. Více se ty věci pojmenovávají. V současné době se mi líbí, že se rozjelo spousta zacílených preventivních programů a mrzí mě, že v letošním školním roce díky Korona situaci nebylo možné tyto programy uskutečnit, protože jsme měli velice dobrý preventivní program pro děti. Jednak v té oblasti vztahové a v oblasti drog a závislostí. Nejen závislost dětí na drogách, ale teď hlavně na mobilech a počítačích. A myslím, že to je teď problém number one.

4. Jakou úlohu máš v preventivních programech na vaší škole?

Takže já vlastně koordinuji ty preventivní programy, snažím se je vybírat a dělat nějakým způsobem osvětu, abyste věděli o těch preventivních programech. A jezdím i dvakrát do roka na setkání s okresním metodikem prevence, který nás informuje o aktuálních věcech a programech.

5. Jak bys popsala specifika působení pedagogů v prevenci ve vaší škole?

Určitě. Já si myslím, že osobnost pedagoga je klíčová. A tím, jak se pedagog projevuje, jak jedná s těmi dětmi, tak ty děti se učí nápodobou od něj. Pedagog je pro žáky vzorem. Působí na ně bezprostředně každý den a ovlivňuje jejich chování. Myslím, že specifický v jejich působení v prevenci je hlavně vedení třídnických hodin, kde se dá hodně o žácích a jejich problémech dozvědět. Ale je potřeba je dělat pravidelně a mít se žáky nějaký vztah a důvěru.

6. Které aktivity by měl učitel začleňovat na podporu žáků s problémovým chováním?

Myslím si, že to jsou takové ty aktivity třídní, kdy pracuje s třídním kolektivem. Kdy se udělá třeba kolečko a může se hodit do ringu neverbální techniky, cokoli. A musí trochu učitel empaticky odečíst z projevu těch dětí, co se asi děje a oni se ty děti v takovýchto technikách hodně otevrou.

7. Které sociální kompetence učitele jsou podle tebe nejdůležitější z pohledu prevence rizikového chování žáků?

Tak myslím si, že nejdůležitější je ta empatie, že by ji měl určitě mít. A s tím souvisí i naslouchání a umět naslouchat těm dětem. Určitě pak zvládnout konfliktní situace, protože myslím si, že pokud je učitel sám problematická osobnost a neumí zvládat konfliktní situace a neumí držet své emoce pod kontrolou, tak to není dobrý příklad pro ty děti. Rozvíjet

odpovědnost za sebe a za své prostředí, ve kterém se pohybují. Určitě autenticita projevu učitele, protože ty děti poznají, když kážeš vodu a piješ víno.

8. Jaké sociální kompetence využíváš nejčastěji ty při řešení konfliktních situací?

Určitě tu empatii a naslouchání, protože si myslím, že to je velice důležité. Anebo se snažím použít některé ty techniky, které mi v mapování problému pomůžou. Třeba ta práce na pískovišti, kdy vlastně ty děti formou hry pojmenují ty věci, anebo já si je odečtu. Nebo začarovanou rodinu do zvířat, kde děti pojmenují, co se děje v rodině.

9. Pracuješ na svém seberozvoji a v jaké oblasti seberozvíjení probíhá?

Snažím se pracovat na svém seberozvoji neustále. Je pravda, že mě zajímá právě psychologie, psychoterapie. Ukončila jsem výcvik v relaxačních technikách a psychoterapeutický výcvik. Sama jsem si udělala výcvik na práci s tím pískovištěm. Takže snažím se pracovat na sobě v této oblasti.

10. Jakým způsobem získáváš informace o problémovém chování a jeho prevenci?

Na takové všeobecné rovině používám časopis Prevence, Třídní učitel, kde jsou aktuality a novinky. Vlastně jsme i pravidelně informovaní od okresního metodika prevence. A máme tam i různé odkazy, takže se snažím sama dohledávat některé věci. A sleduji aktualizaci těch programů pro prevenci. Díky tomu, že tady máme takový úzký pracovní kolektiv, tak vím, sleduji a monitoruji chování dětí i v ostatních třídách. Když se nějaký problém zaznamená, tak se hned řeší a neodloží se to.

11. Zúčastnila ses někdy specializovaného školení v oblasti sociálních kompetencí nebo prevence rizikového chování?

Já výcvik prevence nemám. Já mám vlastně vystudovanou etopedii. Pak máme pravidelně setkávání od toho psychoterapeutického výcviku. Tam jsou obsažené i sociální kompetence... Když jsem preventista, tak se tam budou počítat i ta setkání preventistů. I jezdím pravidelně na supervize. Což je také velice důležité. Měli jsme supervize jako metodici prevence. A bylo to fajn. Řešili jsme tam různé případy, které se řešily na školách. Což je důležité vědět, jak se ty problémy řeší na jiných školách. Bylo to skvělá zkušenost, slyšet, jak se řeší problémy většího rázu.

12. Jakou podporu by vedení školy mělo poskytnout pedagogům podporu v oblasti prevence rizikového chování a sociálních kompetencí?

My podporu od vedení máme. Ale myslím si, že všichni učitelé úplně nejeví zájem o nějaká školení a moc nabídky nevyužívají.

13. Jak probíhá prevence rizikového chování na vaší škole a na jaké oblasti se prevence zaměřuje?

To jsou ty preventivní programy. Děti mají schránku důvěry a můžou si ty problémy řešit i touto cestou. Vnímám, že naši žáci mají důvěru ve své učitele, takže jim ty věci svěří. Snažíme se dětem nabízet preventivní programy, aby děti měly povědomí o těch věcech.

14. S jakými odbornými institucemi v prevenci rizikového chování spolupracujete?

Je to okresní metodik prevence, policie, pak to jsou neziskové organizace. Jsou to také ty akreditované organizace, které poskytují ty preventivní programy. Etické dílny a něco takového.

15. Jakými způsoby s institucemi spolupracujete?

Snažím se, aby každý rok byl program od nějaké té organizace, od policie. Pak máme festival Jeden svět, kde se hodně mluví o bezpráví, rasové problematice. Pak máme přednášku o zdravé výživě a zdravém životním stylu.

16. Jak hodnotíš externí preventivní programy? Jejich přínos nebo rezervy? Co se ti na nich líbí a co bys naopak vytkla?

Jsou poutavě udělané. Líbí se mi ten široký záběr a srozumitelnost pro děti. Mám pocit, že ty děti to i baví. Zajímavou formou se dozvědí o problémových věcech. Je to pestré a není to úzce zaměřené třeba jen na drogy, gamblerství. Programy aktuálně odpovídají na tu problematiku. Já mám tedy zkušenost s programy pro první stupeň. Vím, že na druhém stupni nejsou spokojeni se všemi programy. Některé programy jsou takové „HURÁ“. Nemají zpětnou vazbu, nejsou dotažené do konce.

Dá se pro učitele z toho programu něco vzít a navázat na to ve výuce?

Hodně se dá zpracovat v různých předmětech. Ten prolink tam je. Některé programy mají vlastní pracovní listy a učitel může s dětmi ještě dál pracovat.

A je nějaká rezerva? Co by se dalo zlepšit?

Co by se dalo zlepšit? Co mě jako hodně mrzí, je to studium na metodika prevence. Je podle mě na hlavu postavený, protože preventista, který studuje na vysoké škole a nemůže dělat metodika prevence. Přitom má být nějaké funkční studium, které je z mého pohledu nesmyslné, dvouleté a hlavně stojí hrozně moc peněz a tahá to školám peníze z kapes. Stále se po tom volá, stále to po nás chtějí. V každém dotazníku to vyplňuji a je to nesmyslný.

## **Příloha č. 2: Přepis rozhovoru s respondentem R10**

Jak dlouho se pohybujete v oblasti prevence?

2 roky jsem lektorkou primární prevence rizikového chování na druhém stupni základních škol.

1. Kterých programů či kurzů využívají školy nebo samotní pedagogové nejčastěji?

Naše organizace nabízí pro běžné základní školy dva programy - jeden zaměřený na návykové látky a druhý, který je zaměřen na rizikové chování a obecně zdravý životní styl. Přibližně tak 90 % škol má větší zájem o druhý program.

2. V čem je pro Vás tato práce smysluplná?

Myslím si, že je má práce smysluplná především proto, že je důležité žákům na školách předávat nejen různé informace, ale také by žáci měli mít možnost získat různé pohledy, názory a hodnoty různých lidí a možnost bavit se o tématech, která s nimi rodiče ani učitelé neotvírají, i přesto, že jsou důležitá. Učitelům to však nechci zazlívát, protože chápu, že k tomu nemají většinou ani dostatek prostoru.

3. Jakou úlohu máte v preventivních programech, akcích, kurzech, které realizuje Vaše organizace?

Já jsem lektorkou preventivních programů na druhém stupni základních škol a s kolegyní či kolegou máme úlohu přinést do třídy nějaké téma, s žáky se o něm pobavit a předat jim důležité informace o daném tématu a také dát žákům příležitost zapojit se do aktivit, které se s

tématem pojí a ze kterých pro žáky vyjde nějaké zjištění, osobní zkušenost. Mojí úlohou je také být tam pro děti, které se chtějí někomu svěřit s jejich trápením, dáváme jim k tomu prostor.

4. Jak vnímáte pedagogy a metodiky prevence na ZŠ a jejich přístup k tématu prevence?

Na některých školách mám zkušenost, že ŠMP vůbec nemají ponětí, jaká je jeho role a neprojevují žádný zájem, někteří ŠMP jsou zase velmi aktivní a o dění na programech v jednotlivých třídách se zajímají, často se dokonce chodí i podívat na část programu. Druhá skupina ŠMP naštěstí převažuje. Co se týká přístupu učitelů, tak se velmi často setkáváme s názorem učitelů, že jim "krademe hodiny" a s tím, že si s dětmi jenom "hrajeme". Učitelé, kteří zastávají tento názor, často při programech sedí za učitelským stolem a nezapojují se, i přesto, že je k tomu vždy přizveme. Někteří dokonce nejsou ochotni být na programu přítomni, i přesto, že jim vždy vysvětlujeme, jak moc je to důležité. Jsou však i učitelé, kteří vidí v preventivních programech jejich důležitost, programy si velmi chválí a aktivně se do nich zapojují. Je to tak 60-70 % z nich.

5. Které aktivity by měl učitel začleňovat pro podporu žáků s problémovým chováním?

Spolupráce s žáky s problémovým chováním je často velmi náročná a domnívám se, že si učitelé často úplně neví rady, jak na to. Ani já nejsem odborník na práci s dětmi s problémovým a často si nevím rady, jak s nimi co nejlépe pracovat. Domnívám se, že například techniky, při kterých bude tento jedinec za něco pochválen ostatními žáky, mohou být velmi užitečné. Dle mého názoru je totiž důležité snažit se v žácích probudit to, aby viděli i na těchto žácích jejich dobré vlastnosti. Celkově bych doporučila zařadit techniky na získání větší tolerance žáků.

6. Které sociální kompetence učitele jsou podle Vás nejdůležitější z pohledu prevence rizikového chování žáků?

Akceptování osobnosti žáků, rodičů, kolegů, Empatie, Naslouchání, Rozvíjení sebedůvěry a sebejistého vystupování, Umění pochválit, Vedení ke spolupráci, Zvládání konfliktních situací.

7. Jaký mají pedagogové zájem o programy a kurzy v oblasti prevence, které Vaše organizace nabízí?

Jak jsem už zmínila, některé školy a pedagogové mají o naše preventivní programy velký zájem a spatřují v nich důležitost, dokonce některé školy využívají vzdělávání školních metodiků prevence, které nabízí naše organizace. Jiné školy a pedagogové však stále nechápou, proč je primární prevence důležitá a programy často využívají pouze proto, že škola musí mít prevenci ze zákona nějak ošetřenou.

8. Jak by podle Vás měl vypadat ideální stav fungování primární prevence na ZŠ?

Ideálně by měla dle mého názoru probíhat primární prevence častěji. My do tříd totiž přijíždíme pouze 2 krát do roka a setkání trvá 3 hodiny. Proto jsou dle mého názoru důležité například třídnické hodiny, při kterých by se měl třídní učitel kromě řešení omluvenek snažit zařadit i aktivity s preventivním charakterem či řešit témata, která jsou pro třídu aktuální a snažit se více zapojit žáky do diskuze.

9. Jak vypadá spolupráce Vaší organizace s jednotlivými školami? Jak hodnotíte tuto spolupráci a přístup školy/pedagogů?

Naše organizace spolupracuje především se ŠMP daných škol a třídními učiteli. S metodikem prevence domlouváme termíny konání programů, konzultujeme s nimi průběh setkání a obstarávají také to, aby škola měla kopii zápisu u programu. S třídními učiteli konzultujeme před konáním programu aktuální stav třídy, co je ve třídě nového, následně jsou s námi na programu přítomni a mohou se i aktivně zapojit a nakonec píše krátký zápis, jak se jim setkání líbilo či nelíbilo, jak reagovali žáci atd. Ve většině škol vnímám spolupráci pozitivně. Přístupy zástupců školy, školních metodiků i pedagogů se však liší.